

ցեր են Գեր. Մեարտայ սրբազանին, որուն առաջնորդական բարձր պաշտօնը հաստատուած ըլլալու մասին՝ Գահիրէի ազգային վարչութեան կողմանէ ազգարարական նամակներ յուղարկուել են տեղական ամեն ատեաններուն, որոնք անմիջապէս ընդունելու և արձանագրելու են Եգիպտոսի նոր առաջնորդին անունը: Կրտսի թէ Գահիրէի մէջ ազգային ընդհանուր ժողով մը պիտի զուգարուի այս օրերըս, որուն նպատակը պիտի ըլլայ նոյն մայրաքաղաքին Հայոց վարժարանը՝ բարեկարգել և զայն աւելի բարդաւած վիճակի մը մէջ դնելու միջոցներու վրայօք խորհիլ:

Արշալոյս դեկտ. 20

Կը լսենք թէ Հապէշիսթանու պատերազմի առթիւ Հայոց ազգին առ Անգղիական մեծ ազգն մատուցած ծառայութիւնը փոխարինելու համար՝ Անգղիոյ դեսպանատունը մեր պատրիարքարանին հետ անուղղակի բանակցութեան մտած է:

Օրագիր Թիւ 99

Մանգուսի մէջ գոհութեամբ կը կարդանք, թէ Եգիպտոսէն Ա. սեմ. Գէորգ պէյ Ռափայէլեան նամակաւ մը Փանոսեան էֆէնտիի իմացուցեր է թէ՛ Աղապեան վարժարանի մը կառուցմանը համար եթէ յարմար է՝ մը գտնելու ըլլայ, ինքն յօժարամիտ է փոխարէնը հատուցանելու:

Այս դարու անմահութիւնը ազգատին ողորմած ըլլալու համար աղքատութեան բարձմանը նպաստելուն մէջ է:

Գէորգ պէյ Ռափայէլեան կրնայ ներկայ դարու անմահ անձանց կարգն անցնիլ իր գործովը, և օրինակ ըլլալ այն կեղծ փառասիրաց ու ըսել թէ՛ փառաւորութիւնը լրագրապետներէն ածական մտբարուն մէջ է՛, այլ փառաւոր գործ ընելուն մէջ:

Նոյն:

ՆՈՅԻ ԹՈՌԱՆ ԹՈՌՆԵՐ ԶՈՒԻՅՅԵՐԻՈՅ ՈՒՍՈՒՅՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՄԸ ՄԷՔ:

Մասիսի դեկտեմբ. 27 շարածաթերթին մէջ Զուիցցերիոյ Յուրիս քաղաքէն դեկտ. 8 թուական

նով գրուած նամակի մը մէջ կը կարդանք, որ բոլոր Զուիցցերիոյ ուսուցիչները տարին անգամ մը զանազան քաղաքներու մէջ ժողով ընելով իրենց ուսուցչական պաշտօնին, այն է դաստիարակութեան վրայ, կը խորհին և կը խօսին եղեր:

Նամակագիրը այս տարի տեղի ունեցած այս տեսակ ժողովներուն մէկ քանիին նկարագրութիւնը կ'ընէ:

Գաստիարակութեան մասին յիշեալ նամակին կարեւոր կողմերուն քաղաւածն և անոնց վրայ մեր խորհրդածութիւնը, ուրիշ անգամի թողով, այս անգամ յիշեալ նամակին հետեւեալ մասը միայն կը քաղենք:

"Օգոստոսին մի այլ մանկավարժական ժողովի ներկայ էի, որ Ալինտըրտուր քաղաքի մէջ տեղի ունէր: Այս տեղ միայն Յիւրիս Կամսոնի դաստիարակներն և ուսուցիչներն էին ժողոված, մօտ 600 հոգի: Այս ժողովին ներկայ էին երկու երիտասարդ Հայեր, որոնք Զուիցցերիոյ մէջ կուսանին ժողովի ծանր բովանդակութիւնը մի կողմը թողնելով, միայն հասարակաց հացկերութենէ մի անցք կը ցանկամ յիշել ՚ի հրապոյր և ՚ի քաջալերութիւն հայրենակցացս:

"Հացկերութեան ժամանակ զանազան համառօտ ձառներ կը խօսային և կենացներ կը պարպէին: Մէկը բաւական երկար սկսաւ Նոյի վրայ խօսալ զուարճարանութեամբ և քանի մի անգամ Հայաստան յիշեց, ուր Նոյ այն պատուական հիւծը (զինին) հնարել է, որ ուսուցիչների մխիթարութիւնն է և ինչ, Այս զուարճալի խօսքերէն յետոյ յարմար էր որ Հայն և ս իր ձայնը բազմութեան մէջ լսելի անի: Այսպէս ալ եղաւ: Նախագահէն հրաման ատենելով յանուն Նոյի, որի թողան թողները իրենց մէջ կը դաստիարակուին ու կը զարգանան, շնորհակալութիւն արաւ Զուիցցերիոյ դաստիարակներէն, և մի երկու խօսքով յիշելով նոցա մարդասիրական վարմունքը օտարականների հետ՝ պարպեց իր բաժակը հանդիսականների կենացը:

"Մեծ տպաւորութիւն արաւ այս ամենի վրայ մանաւանդ որ չը դիտէին ընդհանրապէս որ Հայեր և ս կարող էին լինել իրենց մէջ և ամենքը կը ցանկային Հայերին տեսնել և իրենց բաժակով նոցա բաժակին զարկել:—Ըտգօրֆի դպրոցի զիրեկտօրը այնչափ ոգևորուեցաւ, որ տեղէն բարձրանալով կ'ա-

սեր հասարակութեան. "Պարանայք, դարտկենք մեր բաժանները մեր երիտասարդ Հայ եղբայրներին կենացը, որոնք դիւրութեամբ կկիմայտիոն (փոխաբերութեամբ) կը լինին և կաշխատին մեր մէջ զարգանալ մարդկութեան հին լուսաւորութեան աւերակներէն մինը (Հայաստան) վերանորոգելու նպատակաւ. Յանկանք որ նոցա թիւը մեր շրջանին մէջ շատնար Ապա "կեցցեն" աղաղակելով, Հայերի կենացը կը պարպէին.

"Նրանի թէ Արգօրֆի դպրոցի դիրեկտօրի ցանկութեան ձայնը արձագանք գտնէր մեր երիտասարդների մէջ, և փոխանակ Փարիզ յաճախելու, Գերմանական թէ համալսարանական կրթութիւնը և թէ տարրական զարգացումը նախադասէին....."

Մանկու մէն աստուշազրութեան արժանի մի տեսութիւն կը յաւելու, որ է հետեւեալը:

Զուիցցերի, թէ և փոքրիկ, բոց Ներոպաի ամենէն ծաղկեալ երկիրներէն մէկն է, Գաղղիոյ, Իտալիոյ, Աւստրիոյ և Գերմանիոյ մէջտեղը, անոնց օաճմանաղբիւններուն վրայ.

Զուիցցերցի վարժապետներուն յիշած դիւտը, զոր ըրած է 'նոյ' Արարատոյ ծմնիկը գտնուած Ակոսի գիւղը, հանրածանօթ դէպք մ'է, որ տեղի ունցած է ասկից իր 50 դար յառաջ.

Պայ Աղզ մ'ալ, Հայրենիք մ'ալ երկրիս վրայ, որ այսչափ հին դէպքի մը, յիշատակի մը հետ կապուած ըլլայ իր Ազգին և իր Հայրենիքին անունը. Ո՛չ.

Ուրեմն քանի զինին կայ, նաև Հայաստանը կայ. քանի 'նոյ յիշուի, պիտի յիշուինաև Հայաստանը. Ասիկայ աղբու զաս մ'է, Հայոց և Հայաստանի թշնամիներուն, որ կը ջանան Հայոց ազգը՝ ազգաց ցանկէն և Հայաստանը աշխարհացոյցէն ջնջել.

Գինի խմող Հայ եղբայրք, քանի ձեր զինի գաւաթները քամէք, Զուիցցերցի վարժապետներուն պէս, դուք ալ յիշելու վրայ էք արդօք Հայն ու Հայաստանը.

Մանուկ, թիւ 1128.

Օրագիրն ևս Մանուկէն սոյն այս խորհրդաւոր տեսութիւնը հրատարակելէն յետոյ՝ հետեւեալը կը յաւելու:

Ուտի մէք ալ կըսենք թէ՛ 'նոյ իր թոռներովը այսօր թմրած և անկերպարան վիճակ մ'ունի. եւրանի անոր որ՝ այս թմրութեան բուն պատճառը դիտնալով և վաղանձուկ վիճակը գուշակելով, անոր արթնութեանը ատեն օրհնութիւնը ստանալու նպատակաւ հսկէր վրան, քան թէ անոր մերկութեանը վրայ խնդար.

Օրագիր թիւ 403

Հողկոյս Եահնաղարեան Արժանայիշատակ Պարպետ վարդապետին հիմնած երկրորդ անուն ըրազիրը բանասիրական հանդէսի փոխուելով՝ տարւոյս սկիզբէն շարունակել սկսաւ 'Նուպար-Եահնաղարեան Սանուց ձեռօք, և ամեն շաբաթ օրերն անխափան պիտի հրատարակուի.

Արդէն հրատարակուած առաջին տետրակն (16 երես քառածալ) իր պարունակած իմաստայից յօդուածներովն ու օգտակար թարգմանութիւններովը գոհութեան արժանի է, և եթէ ինչպէս կը յուսացուի՝ զրասէր հասարակութեան կողմանէ քաջալերութիւն գտնէ, թերթն աւելի պիտի մեծնայ, պատկերազարդ պիտի ըլլայ և զինն ալ աւելի արժան.

Տարեկան զինն է մէկ Օսմանեան ոսկի՝ կանխիկ վնցամանայ 3 մէճիտի յէ. իսկ մէկ տետրը 3 ռ.

Մանրամերթ Մասիսի թիւ 4. 1870

Ժամանակէ մ'ի վեր Հոռովմեական ազգայնոց մէջ տիրած անհամաձայնութիւնը վերջին օրերս ծանր կերպարանք մ'առած և մինչև խռովութեան ու յուզմանց փոխուած է, Սիւրակէ օրը, Ս. Յօհան Ոսկեբերան եկեղեցին, Չայնաւոր Պատարագի ատեն, տակնուվրայ եղաւ. շատերը ատեր քալեր են և կանանց մէջ մարտօններ եղեր են, որովհետև "չեմք ու գեր, չյիշուի՝ անակնկալ ձայներով լցուեր է եկեղեցին, երբ Հոռովմէն Հասունեանէն զրկուած մէկ կնոջակը կարդացուեր է, որով՝ ինչպէս նախորդ թուով հրատարակեցինք՝ ժողովրդեան կծանուցուի եղեր գեր. Բարսեղ արքեպիսկոպոսին տեղապահութենէ հանուած և Առաքելեանին անոր յաջորդ ընտրուած ու զրկուած ըլլալը.

Այս դէպքէն դուրս կրնա՞նք մակարերել թէ՛ Հոռոմեական ժողովրդեան երկայնմտութեան չափն լրացեր է, և թէ՛ ուրիշ ամեն միջոցներէ յուսահատեալ՝ աղօթարանին մէջ իւր ձայնը լսելի ընկուելեր է: Այլ է այս անհասկացիկ դէպքին պատճառն ու պատասխանատուն. — Հասունեան՝ որ ժողովրդեան իրաւունքն կամքն ու փափարները բոլորովին առ ոտն կոխելով, միապետարար կիշխէ անոր վերայ, և կարծես ամեն օր նորանոր փորձեր կընէ ժողովրդեան շունչ աննել չտալու և իւր իշխանութիւնը օր յօրէ ընդարձակելու, կամ՝ լաւ ևս է ըսել՝ իրբև աստուածանալու համար: Եյն, այս դէպքին պատասխանատու Հասունեան է. Հոռոմեական ազգայնոց մեծադոյն մասը՝ երբ գոհ էր Բարսեղ արքեպիսկոպոսէն, չէ թէ իւր տեղապահն ըլլալուն՝ այլ ընտիր յատկութեանց տէր և ժողովրդապետը ու լուսամիտ եկեղեցական մը տեսնելուն պատճառաւ, զանի յանկարծ պաշտօնէ կ'ձգէ և շուտով դէպ ի Հոռոմ ձամբայ ելնելու կ'հարկադրէ, և այսպէս ժողովրդեան զոհունակութեան ու համակրութեան դէմ արացելով՝ զբոցութեան պատճառ կ'ըլլայ: Գեր. Առաքելեան կրնայ յաջորդ մնալ Բարսեղ գերապատճառին, մինչդեռ ժողովուրդն իրեն դէմ ելած է, և չէ՛ր «—էր՝ Ե՛ր»՝ կ'պօսայ:

Հասունեան չդիտէ՞ արդեօք թէ ըսնակալութեան ժամանակն անցած է հիմա, Հասարակաց ձայնը հիմա սկսած է ամեն տեղ զօրաւոր ըլլալու: Թողութեանը կ'համբերէ, բայց կուգայ ժամանակ, որ այսպէս կը պոս թկայ և տապնայ կուտայ իրեն վերայ ըսնացողին, Բարեբաղդարար հիմա Հոռոմեական ազգայնոց ալ մեծ մասն արթնցած է: Անոնց զլուխ կենալ ուզողը պարտաւ որ է անոնց ձայնին լսել, անոնց իրաւանց պաշտպան ըլլալ և անոնց սերն ու համակրութիւնը սասանալ: Թողութեանը Բարսեղ արքեպիսկոպոսէն գոհ էր. ուրեմն ուներ նա յանկուցիչ և օգտակար յատկութիւններ: Հ. Բարսեղ ինչո՞ւ կ'ձգուի պաշտօնէն և Հոռոմ կը կանչուի. — կամ՝ այս յատկութեանցն համար, զօրս Հասունեան չունի, կամ՝ ունենալ չուզիր. Հ. Բարսեղ այսպէս կ'պատժուի՝ թերևս այցելութեան ու շնորհաւորութեան զայու համար մեր սրբազան Հայրիկին, և Նորին բարձր սրբազնութեան փոխադարձ այցելութեան ատենը պատիւ ու

մեծարանք ընծայելուն պատճառաւ: Հասունեան կուզէր որ Հ. Բարսեղ ալ պնակս վարուի Հայոց հետ, ինչպէս ինքը վարուած է ցարդ և պիտի վարուի մինչև որ հոսին մարմինէն քակուի:

Հոռոմեան ազգայինը, մի՛ մոռնաք Հ. Բարսեղը, որովհետև նա գոհ զնաց ձեր պաշտութեան ու շինութեան համար: Գիտցէք որ Առաքելեան օգտակար չէ ձեզի համար, և Էջմիածին՝ ձեր հարազատ Մայրն է՝ որ պաշտութեան լըս կ'սիրէ:

Փունջ №10 495

Հոռոմեական ազգայնոց կաթնուղիկոսական տեղապահ Գասպարեան Բարսեղ Գերապայծառին մէկէն ի մէկ Հոռոմ կանչուելուն և անոր տեղ Առաքելեան Յովսէփ Գերապայծառին տեղապահ կարգուելուն պատճառաւ կիրակի օրը Բերայի Ս. Ասկերեան և Օրթոդոքսի Ս. Առաքելոյ եկեղեցեաց մէջ ծագած աղմուկը համառօտիւ ծանուցած էինք մեր կրկուշարթի աւուր մանրաթիւթին մէջ:

Թողութեանը, մասնաւորապէս ազգային ծիսից և աւանդութեանց անփոփոխ պահուելուն նախանձախնայի մասը՝ որք Գեր. Հասունեանի հակազգային ընթացքէն վաղուց ի վեր գժգոհ են, և վերջին ժամանակներս ալ քանի մ' ազգային իրաւունքներ զոհելով կաթնուղիկոսութիւն և առանց ազգային ընտրութեան պատրիարքութիւն ձեռք բերելուն դէմ անդադար կը բողոքեն, կաթնուղիկոսական տեղապահ ընտրուած Բարսեղ Գերապայծառէն գոհ եղած էին, որով, լրածնուանայելով, յիշեալ Գերապայծառը՝ ոչ Գոլէճցի, ոչ Արրացի, և ոչ ալ Լիրանանացի ըլլալով, հակառակորդ կողմանց ոչ մէկուն կը վերարերէր, և ինքը խոհական և հաշտասեր անձ մը ծանուցած ըլլալուն համար եպիսկոպոսաց ժողովը զայն առաջարկեր էր ի տեղապահութիւն, և Գեր. Հասունեան ալ՝ ակամայ ընգուներ և հաստատուր էր:

Արևի թէ Բարսեղ Գերապայծառ՝ տեղապահութեան պաշտօնը վարած միջոցին ոչ միայն Գոլէճցի կուսակցութեան ցործիք ըլլալ չէ ուզեր, այլ մանաւանդ ազգային կամ աւանդապահ կուսակցութեան նպաստաւոր ընթացք մը բռնել է, որով ընականարար մէկ կողմը գոհ եղած ատեն, միւս կողմը կը զժգոհէր: Արսուի թէ Գոլէճցի մասին զժգոհութեան պատճառներէն մէկն ալ Հայոց

Պատրիարքարանին հետ սկսած բարեկամական յարարելութիւններն եղած են, բայց այս անհաւատալի կը թուի մեզ, վասն զի եղած յարաբերութիւններն՝ ըստ մեզ՝ առաւել քաղաւիրական էին՝ քան թէ բարեկամական. և չենք կարծեր որ Հայոց Պատրիարքարանին հետ քաղաքավարութեամբ վարուիլն ալ յանցանք կամ հերետիկոսութիւն համարուած ըլլայ Գօլէճցոց քրիստոնէականին մէջ:

Ստոյգն այս է որ Հոյ Հռոմէական ժողովրդեան մեծ մասը գոհ էր Բարսեղ զերապայծատի տեղապահութենէն. այս պատճառաւ անոր յանկարծակի Հռոմ կանչուիլն և տեղը Կնիլիքի առաջնորդ Առաքելեան Յովսէփ Գերապայծատին Պաթողիկոսական տեղապահ զրուիլը սատկապէս զրգոց ժողովուրդը. ուստի երբոր կիլիակի օրը եկեղեցիներուն մէջ Գեր. Հասունեանի կոնդակը կարդացուեցաւ, որուն մէջ շատ մը նղովքներու շարքէ ետե՛ Բարսեղ Գերապայծատին Հռոմ կանչուիլն և Առաքելեան Գերապայծատին անոր տեղ զրուիլը կը ծառայուէր, Բերայի Ս. Ասկերերան եկեղեցոյն մէջ ժողովուրդն աղաղակ վերցուց, "չենք ճաննար, չենք ընդունիր, Հասունեանն ալ չենք ընդունիր, տեղապահն ալ, և այլն և այլն գոչելով: Շփոթութիւնը մեծցաւ, կանայք ճչել սկսան, պատարազի արարողութիւնը դադրեցաւ, և եկեղեցին պարպուեցաւ ու քոցուեցաւ: Օրթագելի Լուսաւորիչ եկեղեցին ալ՝ ժողովուրդը կոնդակին ընթերցումը խախտեց: Լսածնուս նախով, Սամաթիոյ եկեղեցոյն մէջ ալ ժողովուրդը կանխաւ արգիլեր է կոնդակին ընթերցումը. և աղմուկ չէ կեր:

Ասիկց զատ կոնդակին օրինակը քանի քանի անգամ եկեղեցեաց դռներուն վերայ կախուեր է, բայց ժողովուրդը վար աւեր պատուեր է:

Հիմա ալ կը լսենք թէ ժողովուրդը Ս. Պապին ուղղեալ նոր հանրագիր մը կ'ստորագրէ Գեր. Հասունեանի անկումը խնդրելու համար, և այս հանրագրութեան մասնակից են եղեր կղերականաց մէկ կարևոր մասն ալ:

Այս նոր բողոքը պիտի լսուի և առաջիններէն աւելի յաջող արգիլնք մը պիտի ունենայ, — չենք կարծեր: Պատճառը յաջորդ թուով:

Մասին թիւ 956:

ՊԱՇՏՏՈՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆԷՔ

ՅՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՍԵՆՕԳԵ

19.Յ.Ն.Է. — Չօթառու զեղջ կարտալիս քահանայն Տէր Պետրոսեան՝ յազազ գաղտնի պատկազրութեանն առանց հրամանի Հոգ. Գործակալի, ըստ յայտարարութեան թեմական-Մտնին Արևանայ՝ վիցամսնոց ժամանակաւ արգիլեցաւ քահանայագործութիւնէ:

30. — Ըստ խնդրանոց ժողովրդեան Արափայս զեղջ, նոյն զեղջ նորակառոյց Ծխական Գալոցի կառավարութեան և արգիլուսէս զարգացման համար, անդ գտնուած Ս. Վարդանայ ուխտատեղւոյն սրբանոց մի քանորդը՝ յօգուտ Արևանայ թեմական Ասումնարանին տալով, մնացեալը՝ ի նրպասս նոյն զեղջ նորակառոյց զարոցի ժամանակաւ որսալէս տնօրինելոյ և թողլոյ համար՝ հրամանադրեցաւ թեմական-Մտնին Արևանայ, մինչև որ բարեպաշտ ժողովուրդը ուրիշ միջոցներով կարողանայ ապահովել նորա կառավարութիւնը ըստ իւր ժամանակին:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՈՎՈՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ*

Առաջիկայ նիւթը միանգամայն հաւանալի անելու և ընթերցողին շիտթութիւններից և տարակուսութիւններից հեռու պահելու համար, աւելորդ

*) Այս յօդուածին մէջ արտարին զդատարանաց վերաբերեալ բոլոր բերած օրինակները մենք լրալի ենք թողմաս Բ. Ըփոսմի նշանաւոր գործից «Տարեքը Կնա»